

REBRANDING THE CITY

Η ομάδα Κενοτοπία μέσω της διαδραστικής εφαρμογής "Rebranding The City", που λαμβάνει χώρα από την Παρασκευή 30 Μαρτίου έως και την Κυριακή 1 Απριλίου 2012 στο κτίριο Καπναποθήκης στην οδό Ανθιμου Γαζή και Ογλ στην πόλη του Βόλου, θέλει να σταθεί κριτικά απέναντι στις προτάσεις σχεδιασμού και διαχείρισης της εικόνας ενός τόπου.

Επιλέξαμε μια διαδραστική εφαρμογή αφενός για να εκμεταλλευτούμε το εύρος των δυνατοτήτων και την δυναμική που τα σύγχρονα μέσα παρέχουν και αφετέρου για να δώσουμε στον χρήστη μια πλούσια οπτικοακουστική εμπειρία, αποσκοπώντας σε μια αντίστοιχη συναισθηματική και νοητική διέγερση. Η εφαρμογή δομείται γύρω από τις παραδοχές πως η αφαίρεση είναι αναπόσπαστο τμήμα της δημιουργίας, εξίσου σημαντικό με εκείνο της σύνθεσης και πως η καταστροφή μπορεί να αποτελέσει μια αυθόρμητη, συναισθηματική – βιωματική απάντηση, σε ότι υποκειμενικά γίνεται αντιληπτό σαν επιθετικό και "άσχημο". Έτσι κατά τη διάρκεια της εφαρμογής ο χρήστης καλείται να καταστρέψει μέσω "τοπικών σεισμών", εκείνα τα τμήματα του πολεοδομικού ιστού της πόλης του Βόλου που θεωρεί εχθρικά ή ασύμβατα προς αυτόν.

Ως εργαλείο καταστροφής επιλέξαμε τον σεισμό, "ένα φαινόμενο εκπορευόμενο από το θεϊκό μένος", που τώρα περνάει στα χέρια του ανθρώπου, δηλαδή του εκάστοτε χρήστη. Η επιλογή ενός συμβολικού αλλά και μη νομιμοποιημένου μέσου καταστροφής γίνεται με στόχο να απενοχοποιηθεί η "καταστροφή" ως έννοια αλλά και να υπάρξει ένας προβληματισμός, μια διερεύνηση και ίσως ένας επανακαθορισμός των μέσων εφαρμογής της.

Πιστεύουμε πως το κενό έχει από μόνο του μια δυναμική, μια αξία και πως ανάμεσα στην "καταστροφή" και την "δημιουργία" είναι απαραίτητος ένας ωφέλιμος χρόνος τόσο για την αξιολόγηση και κατανόηση των επιπτώσεων της "καταστροφής", όσο και για την ωρίμανσης μιας δημιουργικής ιδέας. Αποφεύγουμε να δώσουμε την δυνατότητα στον χρήστη να προχωρήσει σε επανασχεδιασμό-κτίσιμο των κατεστραμμένων από τον σεισμό περιοχών, αφού κατά τη γνώμη μας η παραγωγή του χώρου γενικότερα θα πρέπει να είναι προϊόν συλλογικής κοινωνικής διαδικασίας και όχι μιας μικρής ομάδας πεφωτισμένων ειδικών. Επίσης δεν θα θέλαμε σε καμία περίπτωση να εγκλωβίσουμε τον χρήστη στην επιλογή μεταξύ κατεστημένων αρχιτεκτονικών, πολεοδομικών - χωροταξικών μορφών και κατ' επέκταση κοινωνικών δομών και σχέσεων.

Η νέα τάση του επανασχεδιασμού και της προβολής ενός τόπου, με σκοπό την αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας ή την τόνωση της ήδη υπάρχουσας, είναι αμφίβολο κατά πόσο μπορεί να προσφέρει ουσιαστικές απαντήσεις στα σύγχρονα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα. Η εφαρμογή τεχνικών δανεισμένων από τον κόσμο των επιχειρήσεων και τον σχεδιασμό των εταιρικών τούς ταυτοτήτων, μοιάζει σαν πυροτέχνημα, που όσο εντυπωσιακό και αν φαίνεται στη αρχή, η λάμψη του χάνεται γρήγορα.

Ένας τόπος δεν είναι σε καμία περίπτωση επιχείρηση για να λανσαριστεί και να πουληθεί ως τέτοια. Ο κάθε τόπος έχει ιστορική, πολιτική και κοινωνική συνέχεια και έχει διαμορφωθεί μέσα από αντιφάσεις, συγκρούσεις, διαμάχες, ζυμώσεις σε ένα πλήθος πεδίων. Η επιλεκτική προβολή επί μέρους στοιχείων δεν είναι μόνο αυθαίρετη αλλά και επιζήμια σε πολλαπλά επίπεδα. Ο κατακερματισμός της "πραγματικής ζωής" των εκάστοτε τοπικών κοινοτήτων, η αξιολόγηση και ο διαχωρισμός τους με βάση μια στρατηγική που θα αποφέρει πιθανά μελλοντικά κέρδη, είναι παράγοντες οι οποίοι διαρρηγνύουν την ιστορική συνέχεια. Η ιστορία, η παράδοση, οι τοπικές ιδιαιτερότητες λειαίνονται, αποστειρώνονται και τελικά «συσκευάζονται» δημιουργώντας τελικά μια ασαφή, άνοστη πολιτιστική σούπα.

Αλλά ακόμα και αυτά τα επικαλούμενα μελλοντικά οικονομικά οφέλη είναι αμφισβητούμενα. Το λεγόμενο "βαρύ όπλο" της οικονομίας, ο τουρισμός, δεν είναι παρά μια παρασιτική, ευκαιριακή οικονομική δραστηριότητα. Λειτουργεί συνήθως επιβαρυντικά για το φυσικό αλλά και το κοινωνικό περιβάλλον, ενώ τις περισσότερες φορές το όφελος καρπώνονται πολύ μικρά τμήματα του πληθυσμού.

Από την άλλη και η πρόσκληση νέων επενδύσεων δεν είναι πολλές φορές τόσο ειδυλλιακή όσο ακούγεται. Δεν είναι λίγα τα παραδείγματα που μια επιχείρηση εμφανίστηκε σε ένα τόπο δημιουργώντας θέσεις εργασίες (πολλές φορές όχι με τους καλύτερους όρους), σταδιακά όμως αποξήλωσε τις τοπικές οικονομικές δραστηριότητες και μετά από κάποια χρόνια αποσύρθηκε, σε αναζήτηση φθηνότερου εργατικού δυναμικού, αφήνοντας πίσω ένα ερημοποιημένο τοπίο. Φυσικά οι επιφυλάξεις γιγαντώνονται όταν στο σκηνικό εμφανίζεται και η παροιμιώδης ανικανότητα του κεντρικού κρατικού σχεδιασμού. Οι πλέον αποδεδειγμένα ακατάλληλοι να διαχειριστούν οτιδήποτε εμφανίζονται ξανά ως οι πρωτοπόροι προτάσεων και λύσεων.

Αρχιτέκτονες και πολεοδόμοι, νεωτεριστές, μεταμοντερνιστές, παρελθοντολάγνοι, πάρα τις αμφισβητούμενες σε μεγάλο βαθμό, καλές τους προθέσεις, αποδείχθηκαν ανεπαρκείς να απαντήσουν ουσιαστικά στα χωρικά προβλήματα, γιατί αυτά εξετάζονται διαχωρισμένα από την πολιτική, οικονομική και κοινωνική τους συνέχεια, με αποτέλεσμα οι προτεινόμενες λύσεις να εγκλωβίζονται απλά σε φορμαλιστικά πλαίσια, αγγίζοντας την επιφάνεια και ποτέ στην ουσία αυτών των προβλημάτων.

Πέρα από τις θεωρητικές και τις ακαδημαϊκές προσεγγίσεις σε ζητήματα αρχιτεκτονικού και πολεοδομικού σχεδιασμού που κατά καιρούς εμφανίζονται, η πραγματικότητα του σύγχρονου αστικού περιβάλλοντος αποδεικνύει πως είτε η επιρροή αυτών των ομάδων στο κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό γίνεσθαι είναι μηδαμινή, είτε ότι οι όποιες αντιστάσεις τους κάμπτονται μπροστά σε ατομικά οικονομικά οφέλη.

Συμπερασματικά θα λέγαμε πως αν τα ζητήματα χώρου, τοπικότητας, οικονομίας, οργάνωσης και διαχείρισης δεν αποτελέσουν πεδίο ευρύτερου κοινωνικού προβληματισμού και ζυμώσεων και απλά παραμείνουν στα χέρια μιας ελίτ "σοφών" τότε το μεγαλύτερο τμήμα της κοινωνίας δεν έχει πραγματικά και πολλά να περιμένει.

Κενοτοπία

Μάρτιος 2012, Βόλος

Μπορείτε να επισκεφτείτε την εφαρμογή στο
www.kenotopia.gr